

Ilupuude hoolduslõikus nõuab teadmisi

Miks, kuidas ja millal lõigata ilupuid? Kui teil pole vastavaid teadmisi, võite puule parandamatut kahju teha. Õnneks on olemas arboristid ehk puukirurgid, kellelt saab nõu ja abi.

Aia- või õuepuud tuleb sageli lõigata sellepärast, et esialgselt talle ettenähtud ruum on jäänud väikeseks – nagu kingad kasvava lapse jalas. Istutatud puuhakatis on äkki hakanud varjama valgust, ohustama õhuliine ning takistama krundil liikumist. Korrigeerivat ülelõikamist vajavad ka marutules või lumekoorma all murdunud oksad.

Äsja lõppenud talv paistiski silma just rohkelt murdunud okste poolest. Meenutagem vaid novembritormi, mille tagajärge võib näiteks veel praegugi näha Tallinnas Nõmme mändide juures. Sageli on vaja parandada ka valgustingimusi võra sisemuses.

Tulbastamisega surmatud tamm. Tegelikult ei talu sellist vägivalda enamik puid, välja arvatud ehk hõberemmelgas, pärn ja paplid. Aga ka nende ilule ei lisa tulbastamine midagi juurde, vaid võtab ära. Lõikehaavade kaudu tungivad sisse seeneeosed ning tüvi ja juured on määratud näljasurmale – pole ju lehti, kus saaks toitu sünteesida.

Sinna, kus ruumi vähe, nudipuud sobivad, kuid siis tuleb neid hakata kärpima juba noores eas. Pildil nudistatud pärnad.

Pöösaste lõikuse eesmärgid erinevad mõnevõrra puude omast. Üldjuhul lõigatakse neid selleks, et noorendada oksa, muuta rikkalikumaks õitsemist või anda pöösale mingi kindel kuju (sellest kirjutan järgmises Targu Talitas).

Kuidas lõigata

Oks tuleb eemaldada nii, et ei jääks tüügast: see tähendab, et lõigates tüve küljest suuremat oksa või suurema oksa küljest väiksemat, peab lõige minema harunemiskoha lähedalt.

Tähelepanelikul silmitsemisel võib selles kohas, kus oks tüvest väljub, näha rõngakujulist või veidi ovaalset paksendit – see on oksakrae ehk oksaring. Lisaks näeme oksakrae lähedal ka väljapoole kurrutunud koorevorpi, mida nimetatakse koore- ehk oksaharjaks. Õigesti tehtud lõige peab minema väljastpoolt kooreharja ja vahetult oksakrae pealt, kumbagi neist vigastamata. Siis on oksast jääv lõikepind vähim ja kasvab kiirelt kinni, samuti rakenduvad puu bioloogilised kaitsemehhanismid.

Vältige mööda tüvepinda kulgevaid pikki ovaalseid lõikeid. On enam kui tõenäoline, et sellised haavad saastuvad lagundaja-seente eostega.

Sageli arvatakse heauskselt: lõikan oksast ära just nii pika juvi, kui hädapärast vaja, ja ei tolligi rohkem! Sel-

le tagajärjel jäävad järele ilma roheli-se lehestikuta oksajupid, mida peagi ootab näljasurm, kuivamine ning lõpuks mädanemine. Aga kuna oks ulatub otsapidi tüve sisemusse, levib mädanik ka sinna, mistõttu puu muutub ohtlikult pudedaks.

Roheline leht – ja üksnes tema! – on organ, kus sünteesitakse päikeseenergia, vee ja selles lahustunud mineraalsoolade abil kogu puu eluks ja kasvamiseks vajalik toit. Eeskätt kasutatakse sünteesitud orgaaniline aine ära sellesama oksa elushoidmiseks, mille lehed selle tootsid. Seda teades ongi lihtne mõista, miks lehtedeta oks jääb nälga ja sureb.

Mõistagi peab iga oks käituma ka nn ausa maksumaksja kombel: osa toodetud orgaanilisest ainest läheb enese elushoidmiseks, osa aga antakse ühiskatlasse – tüve ja juurte kasvuks ning arenguks. Lehtedeta tüügast on seega kui elatusvahenditeta persoon, kes ei suuda toota endale vajalikku ega anda ka oma panust kogukonna hüvanguks.

Seega ärge eemaldage kergekäelselt roheli-se lehti kandvaid oksa. Teisalt jälgige, et võra poleks liiga tihe, sest produktiivne lehemass väheneb ka siis, kui võras pole piisavalt valgust.

Samal põhjusel ei ole vaja tüve ala-osa okstest paljaks laasida, kui selleks pole konkreetset vajadust.